

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ І ЗДОРОВ'Я**

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СПРЯМОВАНІ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я
ЛЮДИНИ»**

присвячено пам'яті професора О.В. Пешкової

18-19 квітня 2024 року, м. Харків

Збірник наукових праць

Випуск 5

Харків – 2024

РЕАБІЛІТАЦІЯ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ REHABILITATION OF MILITARY PERSONNEL

Масюра Ю.С., Левков А.А.
Masiura Y.S., Levkov A.A.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м.Полтава, Україна

Poltava Polytechnic named after Yuri Kondratyuka", Poltava, Ukraine

Анотація. Реабілітація військовослужбовців - це стала складова медичних та психологічних заходів, які спрямовані на попередження розвитку патологічних процесів, що можуть призвести до втрати працездатності. Ефективна та рання реабілітація забезпечує легке поетапне повернення до професійної діяльності. Розглянемо основні аспекти організації, принципи реабілітаційного процесу та проблеми допомоги військовослужбовцям, що допоможе сформуванню покращених програм для ефективного надання реабілітаційних послуг.

Ключові слова: Реабілітація, інвалідність, стандарти, допомога, перепідготовка.

Abstract. Rehabilitation of military personnel is a permanent component of medical and psychological measures aimed at preventing the development of pathological processes that can lead to loss of work capacity. Effective and early rehabilitation ensures an easy step-by-step return to professional activity. We will consider the main aspects of the organization, the principles of the rehabilitation process and the problems of helping military personnel, which will help to form improved programs for the effective provision of rehabilitation services.

Key words: Rehabilitation, disability, standards, assistance, retraining.

Вступ. З огляду на те, що близько 95% потребують реабілітації, потрібно покращити схеми допомоги, врахувати особливості, налагодити комунікацію із пацієнтами та їх сім'ями. Об'єктивізація проблемних питань дасть зрозуміти, які методи та програми можуть максимально покращити фізичне та психологічне здоров'я після військової служби. Шляхом глибокого аналізу реабілітаційних програм для військовослужбовців можна виявити їхню ефективність чи малоефективність, методи для подальшого поліпшення, фактори впливу та основу для розроблення нових схем реабілітації.

Мета дослідження. Розгляд основних аспектів розвитку реабілітації військовослужбовців та причин недостатнього забезпечення допомоги.

Матеріали та методи. Матеріали — Наказ Міноборони України від 09.12.2015 № 702 «Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України, які брали участь в антитерористичній операції, під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів)»; Воєнно-медична доктрина України; Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» № 1053-IX від 03 грудня 2020 року. результати загальнонаціонального опитування «Реабілітаційні послуги для людей, які отримали поранення, ушкодження здоров'я чи захворювання з 24 лютого 2022 року».

Методи дослідження— аналіз, класифікація, оглядово-аналітичний метод вивчення наукової спеціалізованої літератури щодо теми дослідження, аналіз

нормативно-правової документації щодо організації реабілітаційної допомоги військовослужбовців, систематизація та узагальнення даних.

Отримані результати. Реабілітація у сфері охорони здоров'я – це комплекс заходів, що здійснюють фахівці з реабілітації, які працюють в реабілітаційних закладах, відділеннях, підрозділах, а також у територіальних громадах, у складі мультидисциплінарної реабілітаційної команди або самостійно, надають реабілітаційну допомогу особі з обмеженнями повсякденного функціонування (або такої, у якій можуть виникнути обмеження повсякденного функціонування) з метою досягнення та підтримання оптимального рівня функціонування та якості життя у її середовищі [1].

Мета реабілітації залежить від ступеня тяжкості вихідних морфо- функціональних і медико-соціальних порушень: для одних хворих мета може полягати в досягненні повного відновлення порушених функцій і повної ресоціалізації пацієнта (повернення до праці, відновлення попереднього положення в соціальному макро- і мікросередовищі.), для інших, хворих з більш тяжким початковим станом виробленні компенсаторних механізмів діяльності організму для забезпечення незалежності хворого в повсякденному житті і підвищення якості його життя [2].

За даними авторів [3], безпосередніми об'єктами реабілітації є хворі, травмовані, поранені та реконвалісценти після різних захворювань з тимчасовою втратою працездатності або її зниженням в різному ступені (первинний контингент); хворі хронічними захворюваннями; постраждали з наслідками травм і поранень зі стійкою втратою працездатності і тимчасовою інвалідізацією, у яких в результаті прийнятих заходів можлива позитивна корекція (вторинний контингент), інваліди з наслідками захворювань, травм, поранень з різним ступенем стійкої втрати працездатності (третинний, або постійний, контингент, потребуючий реабілітації).

Медична реабілітація військовослужбовців — система медичних заходів, спрямованих на попередження зниження і втрати працездатності, швидше відновлення порушених функцій, профілактику ускладнень і рецидивів захворювань військовослужбовців та раннє повернення їх до професійної діяльності.

Психологічна реабілітація військовослужбовців — заходи щодо своєчасної профілактики і лікування психічних порушень; формування у військовослужбовців свідомої і активної участі в реабілітаційному процесі.

Професійна реабілітація військовослужбовців — комплекс заходів, спрямованих на відновлення професійних навичок або перенавчання військовослужбовців, вирішення питань їх працевлаштування.

Екстрена реабілітація військовослужбовців — комплекс заходів щодо своєчасного попередження і швидкого відновлення порушених психосоматичних функцій, спрямованих на підтримку працездатності, відповідної надійності діяльності військовослужбовців і профілактику у них різних захворювань.

Військово-медичний комплекс, який існував на території Української радянської соціалістичної республіки у складі Радянського Союзу, дістався їй у спадщину, під час розпаду СРСР, від Збройних сил СРСР, Міністерства внутрішніх справ СРСР, Комітету державної безпеки СРСР та Прикордонних військ СРСР. З 1945 по 1991 роки на території УРСР діяли три потужні військові округи: Київський, Одеський та Прикарпатський, які мали розгалужену систему військових шпиталів-госпіталів. Таку ж розвинену мережу мали госпіталі Міністерства внутрішніх справ СРСР. У Києві був споруджений госпіталь, підпорядкований Комітету державної безпеки СРСР. Прикордонним військам СРСР були підпорядковані госпіталі у Києві, Львові та Одесі. Після набуття незалежності, в Україні з 1991 по 2014 роки фактично функціонувала військово-

медична доктрина УРСР-СРСР, яка передбачала діяльність усіх військово-медичних закладів держави в мирних умовах [4].

Після початку весною 2014 року військової агресії керівництва Російської Федерації проти України, виникла нагальна необхідність у розгортанні військово-польових мобільних шпиталів усіх воєнізованих відомств держави, яка показала наступні найсуттєвіші проблеми військової медицини держави: недостатня кількість польових шпиталів, неузгодженість спільних дій польових шпиталів різних воєнізованих відомств держави; відсутність надійної координації військових та цивільних медичних закладів України.

Лише у 2018 році була підготовлена та прийнята Воєнно-медична доктрина України. В основу Доктрини покладено єдині організаційні засади діяльності медичних служб, незалежно від відомчого підпорядкування, єдине розуміння причин зниження, втрати боєздатності військовослужбовців та ефективних шляхів її підвищення, єдині погляди на профілактику, діагностику, надання медичної та психологічної допомоги, організацію медичного забезпечення та надання медичної допомоги відповідно до загальнодержавних медичних стандартів, формування необхідного резерву та постійну готовність сил і засобів медичних служб та 9 цивільної системи охорони здоров'я в умовах мирного та воєнного стану [4].

Від початку повномасштабної війни Росії проти України мережа закладів, які надають послуги з реабілітації, почала стрімко зростати. Станом на 18 серпня 2023 року Національна служба охорони здоров'я інформує, що в Україні підписано договори «Реабілітаційна допомога дітям та дорослим у амбулаторних умовах» та «Реабілітаційна допомога дітям та дорослим в стаціонарних умовах» з 421 закладом по всій країні. З них 262 заклади надають реабілітаційну допомогу у стаціонарних умовах. Необхідно зазначити,

що відповідні заклади охорони здоров'я є в усіх областях України на підконтрольних Уряду України територіях [5].

Проблеми забезпечення реабілітаційних програм: понаднормовий рівень навантаження на заклади; нестача фахівців; неврахування «особливостей» сприйняття реабілітації пацієнтом; відсутність комплексного підходу в роботі міждисциплінарної команди під час реабілітації; нестача сучасного обладнання та апаратури для процедур; довгі терміни виготовлення протезів та претензії щодо їхньої якості; складнощі з доступом до спортивних тренажерів через значну кількість пацієнтів.

Висновок. Система надання реабілітаційних послуг зазнала разючих змін за останні роки, але все ще потребує подальшого вдосконалення через необхідність вирішення організаційно-правових, кадрових питань, стандартизації медичної допомоги та встановлення критеріїв якості та ефективності реабілітації.

Список літератури.

1. Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» № 1053-IX від 03 грудня 2020 року. Стаття 20.
2. Лікування бойової хірургічної травми на III і IV рівні медичної допомоги /І. Трутяк, І. Гайда, І. Богдан [та ін.] // Матеріали XXIII з'їзду хірургів України. "Київ, 2015. "С. 30-31.
3. Provider perspectives on soldiers with new spinal cord injuries returning from Iraq and Afghanistan/F.M. Weaver, S.P. Burns, C.T. Evans [et al.] // Arch Phys Med Rehabil. "2009, "Vol. 90 (3). "P. 517-521,
4. Бортняк В.А., Дрозд О.Ю., Журавльов Д.В., Копотун І.М., Коропатнік І.М., Петков В.П., Петков С.В., Седих Ю.І., Шарашенідзе А.І. Реабілітація військовослужбовців в Україні. Загальні проблеми та особливості організації під час воєнного стану. Київ. ВД «Професіонал», 2022. с.4-5.
5. Огляд результатів загальнонаціонального опитування

«Реабілітаційні послуги для людей, які здоров'я чи захворювання з 24 лютого 2022 отримували поранення, ушкодження року», с. 12.

Information about the Authors/Відомості про авторів

1. Масюра Юлія Сергіївна, Здобувач вищої освіти Національного фармацевтичного університету та Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, Україна.

Masiura Yulia, student of the National Pharmaceutical University and the National University "Poltava Polytechnic named after Yury Kondratyuk", Poltava, Ukraine.

e-mail: juliamasiura@gmail.com

2. Левков Анатолій Анатолійович, кандидат медичних наук, доцент ЗВО кафедри фізичної терапії та ерготерапії у Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, Україна.

Levko Anatoliy, candidate of medical sciences, associate professor of the department of physical therapy and occupational therapy at National University "Poltava Polytechnic named after Yury Kondratyuka", Poltava, Ukraine.

e-mail: levkov.anatolij03@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0596-440X